

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כ"ד טבת, ה'תשל"ב

יוצא לאור לש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט, ה'תשע"ט

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

תשעים שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הילד מאיר שלמה שיחי

ליום הולדתו השלישי

ולרגל ה„אפשערעניש“ שלו, י"ט טבת, ה'תשע"ט

ולזכות אחיותיו ואחיו

חי' מושקא, מנחם מענדל, מאטיל, רבקה,

מרים גיטל, לוי יצחק, ישראל ארי' לייב

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת אליעזר יהושע וזוגתו מרת חנה שיחיו זאקליקובסקי

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' משה וזוגתו מרת שיינדל אסתר שיחיו זאקליקובסקי

הרה"ת ר' אברהם וזוגתו מרת ברכה תרצה שיחיו אַלטיין

הרה"ת הרב ר' מרדכי דוב וזוגתו מרת רחל דוואשא שיחיו אַלטיין

מרת עטיא שתחי' יורקוביץ

והרי חדש הבע"ל הוא החדש אשר קימו מה שקבלו כבר בשעת מתן תורה, וכמבואר הענין בארוכה בדרושי חסידות, מרבנו הזקן, אשר השנה שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא שלו, ובדרושי חסידות שלאחריו.

ויהי רצון אשר יזכה ויצליח כאו"א מאתנו למלאות רצון אבות קדושים ועד לכ"ק אדמו"ר הזקן בהפצת המעינות חוצה ומתוך שמחה וטוב לבב ובריאות הנכונה, שהרי היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא, כדברי המורה הגדול הוא הרמב"ם הלכות דיעות ריש פרק ד', בכבוד והוקרה ובברכה.

* * *

ומענין לענין באותו ענין, תי"ח על הצילום משני מכתבי כ"ק.

נ.ב.

א"ת אה"י לכת"ר באם ידוע לו מי הם אלה הנזכרים במכתבי אדה"י הנ"ל, ובפרט שהאחד מכונה ידידי הוותיק המפורסם וכו' והשני ציר נאמן. ולהעיר אשר כרשום בזכרוני שמעתי פעם מכ"ק מו"ח אדמו"ר אשר בזמן אדה"י כשכתבו ע"ד מעמד לאנ"ש באה"ק ת"ו הרי מפני יראת המלכות, קשרו זה בענין קניית אתרוגים, ואתענין לדעת אם גם כת"ר שמע פירוש זה.

❁ ❁ ❁

קימו מה שקבלו כבר: שבת פח, א. וכמבואר... בדרושי חסידות, מרבנו הזקן... ובדרושי חסידות שלאחריו: ראה תו"מ סה"מ אדר ע' נד ואילך. וש"נ.

*

קטעים אלו — למוה' משה דוד ש"ס. הצילום משני מכתבי כ"ק: אדה"י — נדפסו באג"ק שלו אגרות צג*; קיג** (ע' שנחשנט; ע' תי"תיא).

א"ת: = אסיר תורה.

מפני יראת המלכות, קשרו זה בענין קניית אתרוגים: כ"ה בכ"מ באג"ק אדמו"ר מהורש"ב — ראה ע"פ הנסמן במפתח מוסדות וארגונים שבסוף ח"ה ערך "כולל חב"ד; מעות רמבעה"נ; מסחר האתרוגים". וראה הערת המו"ל לשו"ת הצ"צ חו"מ ח"ב סע"ד (מג, סע"ב ואילך).

(* ושם: "שאלתי ובקשתי שטוחה ופרושה לפני כל אוהביי וריעיי להתאמץ בכל עוז האפשרי להרבות קונים אתרוגים שיבואו עה"ח בפנקס שתח"י ציר נאמן מוכ"ז כו". ** ושם: "תשפתך נפשי בשאלתי ובקשתי שטוחה ופרושה לפני כל אנ"ש רחמני" וג"ח לעורר רחמיהם המרובי על ידידנו הותיק המפורסם מו' ארי' נ"י אשר נגעה בו יד ה' זה כמה כו".

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט הבעל"ט, הננו מוציאים לאור התוועדות כ"ד טבת, ה'תשל"ב, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

כ"ג טבת, ה'תשע"ט, תשעים שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית נ"ע ז"ע, ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2018 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5779 • 2018

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

סגולה" וכו'; כל בני"ה הם בני אברהם יצחק ויעקב, והקב"ה אומר שמי שנולד יהודי או התגייר כהלכה, הנה מבלי הבט על הנהגתו, הרי הוא יהודי לכל ימיו, ואין הדבר תלוי בבחירתו, וכן לאידך, מי שנולד אינו-יהודי ולא נתגייר ע"פ הלכה, נשאר גוי עד ביאת משיח צדקנו וגם לאח"ז, אלא שביכלתו להיות מ"חסיד העולם"¹²⁴, או גוי שאינו בסוג זה.

וכאשר יחליטו וידעו שמכאן ולהבא אין יהודי שמתירא לומר מה שחושב בלבו, שיהודי הוא יהודי וגוי הוא גוי, וענין הגיור יכול להיות רק בהתאם לגזירתו של הקב"ה, ש"אע"פ ששכינתו בשמים גזירתו מתקיימת בתחתונים" — אזי יראו בגלוי ש"הפלה הוי" בין ישראל עמו לבין כל עמי הארץ, ויראו ש"אתה בחרתנו מכל העמים... ורוממתנו מכל הלשונות וקדשתנו במצוותיך", ועד "והבאתי אתכם אל הארץ"¹²⁵, "ארץ טובה ורחבה"¹²⁶, בביאת משיח צדקנו, ומתוך שמחה וטוב לבב.

124 רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ה. הל' איסור"ב פ"ד ה"ז. הל' מלכים ספ"ח.
125 פרשתנו (וארא) ו, ח.
126 שמות ג, ח.

הוספה

בי"ה, כ"ז שבט תשכ"ג

ברוקלין

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש ממנו ע"י הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ הרב"א שי גאָראָדעצקי, וז"ע נתקבלו ג"כ הביכלעך כתבי דא"ח, ות"ח ת"ח מקול"ע, והכל עשה יפה בעתו, שנתקבלו קודם הנסיעה על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר, כנהוג לפני ראש חודש.

בנוסף זה נשלח לנכדי הרה"ק מוהרש"נ מבאָברויסק: (1) הרה"ח אי"א נוי"נ בנשיק בעל מדות מוה"י ישראל משה שי ברבש (ת"א)*; (2) ש"יב הרה"ח אי"א נוי"נ בנשיק מוה"י משה דוד שליט"א ש"ס (ת"א).

הביכלעך כתבי דא"ח: ע"ד השגת ביכלעך הכתבים שאצל נכדי הרה"ק מוהרש"נ מבאָברויסק — ראה אג"ק ח"ט אגרת ב'תשלט (ס"ד), ובהנסמך בהערות שם. ח"י שם. ובכ"מ. וראה גם ספר זכרון (גורודעצקי) ע' 338 ואילך. תו"מ התועודיות ח"ח (תשל"ח) ע' 204. והכל נעשה יפה בעתו: קהלת ג, יא.

(* אגרת נוספת אליו — אג"ק ח"י אגרת ג'רכד.

בס"ד. שיחת יום ג' פ' וארא, כ"ד טבת, ה'תשל"ב.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (בכא הד' פ"א), ואמר מאמר ד"ה וידבר אלקים אל משה וגו' (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

* * *

ב. ענינו של בעל ההלולא — כשמו כן הוא, כדברי רבותינו נשיאינו (בשם הבעש"ט)¹ ששמו "שניאור", רומז על שני אור, אור הנגלה ואור החסידות.

וענין זה ("שני אור", חיבור אור הנגלה ואור החסידות) מודגש כבר בספר הראשון שהדפיס אדמו"ר הזקן — "הלכות תלמוד תורה"² — שהוא ספר בנגלה דתורה, וביחד עם זה, הובאו בו (לא רק טעמים ע"פ נגלה דתורה, כמו בשאר חלקי השו"ע, אלא) גם טעמים ע"פ נסתר דתורה, כפי שמביא כמה ענינים ש"אמרו חכמי האמת"³, ועל יסוד זה פוסק את הדין וההלכה.

וכשם שבהלכות תלמוד תורה (נגלה דתורה) הובאו ענינים בשם "חכמי האמת" (נסתר דתורה), עד"ז מצינו גם לאידך גיסא בספרו השני — ספר תניא קדישא, שנוסף לכך שב"דף השער" (שגם הוא לשון המחבר) כותב אדמו"ר הזקן "מיוסד על פסוק⁴ כי קרוב אליך הדבר מאוד בפ"ך ובלבבך לעשותו", פסוק בתורה שבכתב, הרי התחלת הספר שעל שמו נקרא הספר כולו (ש"שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש" מורה על ענינו)⁵ — "תניא" — שעיקרו שם הקשור עם ברייתא בתורה שבעל-פה⁶: "תניא בספ"ג דנדה משביעים אותו כו", נגלה דתורה.

ג. והנה, אף שבדפוס נדפסו תחילה הלכות תלמוד תורה, ואח"כ ספר התניא, הרי עוד לפני"ז, בזמן נשיאותו של הרב המגיד, היתה כבר

(1) ראה לקו"ש ח"ו ע' 37. וש"נ.
(2) ראה גם שיחת ש"פ שמות, כ"ד טבת,
מבה"ח שבט תשכ"ג ס"ג (תו"מ ח"ו ע' 6).
וש"נ.
(3) ראה — לדוגמא — פ"א ה"ד (ובפ"ד "תניא" ו"תנן".
(4) ראה גם תו"מ ח"ח ע' 381. וש"נ.
(5) נצבים ל, יד.
(6) תניא שעה"ה"א פ"א.
(7) אע"פ שגם בזהר מצינו כמ"פ הלשון

כתיבת השלחן-ערוך — כמדובר בארוכה בהתוועדות שלפנ"ז⁸ שהמגיד הגדול מסר לבעל ההילולא את מלאכת חיבור ותיקון השלחן-ערוך, "פסק ההלכה המתברר ויוצא מדברי כל הפוסקים"⁹, שזהו ע"ד מארז"ל¹⁰ "והוי עמו, שהלכה כמותו בכל מקום".

— הדפסת השו"ע היתה לאחרי כן (לאחרי הדפסת הלכות תלמוד תורה ולאחרי הדפסת התניא), בימי נשיאותו של ממלא מקומו, אדמו"ר האמצעי, ע"י הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל, כמבואר בהקדמתם לשו"ע; אבל בכתב — הי' כבר השו"ע זמן רב לפניו, כמ"ש בהקדמה הנ"ל ש"היתה התחלתו בהיותו יושב בשבת תחכמוני במקום תחנות של הרב הקדוש הנ"ל (במעזריטש) .. נגמר חיבור אחד על או"ח וכו'".

ד. "ודבר בעתו מה טוב"¹¹:

לפני כמה שנים נדפסו "מראי מקומות וציונים" על החלק הראשון של שלחן-ערוך אדמו"ר הזקן¹², שזהו ענין של "סימנים" בתורה, שהוא דבר גדול ביותר, כדאיאת בעירובין¹³.

ובהמשך לזה, הגיע היום המשך ה"מראי מקומות וציונים" שזכה אברך בארץ הקודש¹⁴ לערוך על הסימנים שלאח"ז, החל מהלכות שבת עד סוף חלק אורח-חיים¹⁵.

ולכן, נזכיר עתה ענין בתורת הנגלה של אדמו"ר הזקן, ובפרט בפסק דין הלכה למעשה — בהתחלת הלכות שבת.

ה. התחלת הלכות שבת בשו"ע של אדמו"ר הזקן היא:

"שני דברים נתפרשו בשבת ע"י הנביאים, והם כבוד ועונג, שנאמר¹⁶ וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד, ועיקרן מן התורה .. וי"א .. (ש)הכבוד .. והעונג בשבת הן מד"ס".

והיסוד להלכה זו — כפי שצויין במראי-מקומות שעל הגליון — בדברי הרמב"ם בפרק ל' מהלכות שבת בתחלתו, וז"ל:

"ארבעה דברים נאמרו בשבת, שנים מן התורה, ושנים מדברי

8) שיחת ש"פ ויחי בתחלתה (לעיל ע' סע"ב. נג, סע"א. נד, סע"ב. ...)

9) לשון הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל לשו"ע אדמו"ר הזקן. אשכנזי. — ראה גם מכתב אליו מיום ג', ב' דחנוכה שנה זו (אג"ק חכ"ז ריש ע' רצט).

10) סנהדרין צג, ב.

11) משלי טו, כג.

12) קה"ת, ברוקלין תשכ"ט.

13) קה"ת, ברוקלין תשכ"ט.

14) קה"ת, כפ"ח תשל"ב.

15) קה"ת, כפ"ח תשל"ב.

16) ישע"י נח, יג.

ועד המאורע שהי' ביום ראשון¹¹⁹, שקהל גדול קיבל החלטה שמיוסדת על התורה ועל המצוה ועל המסורה, ועל הקיום של עם ישראל בכל מקום שהם — שלא להיות תחת שליטת הסטרא אחרא ח"ו, תחת אלו שרוצים להסיר רח"ל את עם ישראל מהעולם!

— "הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב"¹²⁰, ולכן מתנכל אליו, כמו המן והיטלר וכו'. ובכן: במקום העצה להכריז שיהודי הוא יהודי וגוי הוא גוי, נעשה בלבול, ובא מישהו שנפלה לו סברא פראית — שכאשר ירוץ אחרי הגוי, לא יהי' הגוי השונא שלו. ועד כדי כך הוא ירוד בפני עצמו, שכאשר בא גוי ואומר שהוא ישאר גוי, אבל הוא מסכים שלפני-שעה ירשמו אותו בתור "יהודי", מתבטל היהודי מזה שבני עשו ובני ישמעאל נותנים לו "רשיון" לרשום אותם בתור "יהודי", ומאבד את כל החשבונות, ומוכן לבטל את המחיצה בין ישראל לעמים, נגד הקב"ה נגד תורתו ונגד קיום עם ישראל כפשוטו, ובלבד שלא לוותר על הכבוד הכי גדול שהגוי הרשה לרשום אותו בתור "יהודי"!

וכאשר אומרים לו שהוא מעמיד בסכנה 14 מליון יהודים — לא מתאים לו להודות אולי טעה!

וכאשר לא מוצאים עצה אחרת, אזי טוענים — כאמור לעיל — שהפסק-דין הי' לפני שנתקבל החוק, וכיו"ב,

וכאשר אין מה לענות — אזי נטפלים לענינים צדדיים נכמדובר פעם¹²¹ אודות "תיק בייליס", שכאשר כלו כל התיורצים להצדיק את ה"עלילת דם" שלא הי' לה מקום במציאות, נטפלו לכך שה"כול" הודבק בצורה הפוכה ("מיטן קאָפּ אַראָפּ")! [...] — אם פלוני ערך ביקור בארץ-ישראל או לא; אם אמר דבר כזה או אחר וכיו"ב¹²².

ותבוא עליהם ברכה — על כל אלו שעסקו עד עתה לבטל את הגזירה, ובודאי ימשיכו לעסוק בזה ביתר שאת וביתר עוז.

כ. ויה"ר שעצם ההחלטה לעסוק בזה — באם ח"ו ימשך הדבר כמה ימים — תטיל את הקבלת עול מלכות שמים על כל אלו שהם מבני אברהם יצחק ויעקב,

וכמדובר כמ"פ¹²³ שאצל בני"א אין "חילונים" או "קדושים" ו"יחידי

119) כינוס מחאה בענין "מיהו יהודי", ספרי בעלותך ט, יו"ד. פרש"י שנערך בבית הכנסת הספרדי הגדול בבורג-פארק מטעם "אגודת הרבנים" וה"ועד למען שלימות העם".

120) ראה תו"מ חס"ב ע' 398. וש"נ.

121) חסר קצת (המו"ק).

122) ראה גם תו"מ חס"ג ע' 117. וש"נ.

123) ראה גם תו"מ חס"ג ע' 117. וש"נ.

היו צוררי ישראל רח"ל אצל גויים, וגם אצל יהודים — להבדיל — היו "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו"¹¹², כך, שאין זה חידוש של זמננו זה! והתירוץ על זה¹¹³:

כל זמן שאין "ערוב" אצל חיות — אין צורך לשלול ענין של "ערוב" אצל בני-אדם. ולכן, במכות הראשונות שלא סרו המחיצות שבין חי' זו לחי' אחרת, לא הי' צורך להבהיר ולשלול את העירוב בין יהודים לגוים ("והפליתי");

אבל כשהגיע זמן שהקב"ה רצה להביא "ערוב" אצל "חיות" שאינם בעלי בחירה [שהרי שום דבר לא יכול להיעשות ללא הקב"ה, ובפרט בנוגע לאלו שאין להם בחירה], ובלשון רש"י¹¹⁴: "כל מיני חיות רעות ונחשים ועקרבים בערוביאי", וגם "צרעים ויתושין" (כדאיתא במדרש¹¹⁵), הרי זה פעל נתינת מקום שבעל-בחירה ילמד מזה: אם חי' מתנהגת באופן כזה — מדוע לא יתחיל גם הוא להתנהג כן!?

ולכן הי' צורך להבהיר את ההבדלה של בני' — "והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עומד עלי' לבלתי היות שם ערוב".

יח. ובנוגע לעניננו:

יש עמים שאינם באופן ד"נצח ישראל" ש"לא ישקר"¹¹⁶, אלא באופן של היפך האמת, כדברי הנביא¹¹⁷. ובכן: עד עכשיו היתה אצלם איזו הבדלה; אבל כאשר נעשה בלבול בעולם, ונעשה מעמד ומצב של "ערוב" בין כל האומות אצל המתקנים שבהם, בגלל שיש להם פניות בדבר, לשם כך או לשם כך, אפילו פניות וכוונות טובות וכו', יש צורך להזהיר ולהבטיח שאין מה ללמוד מ"חיות"!

העובדה שיש עמים שמסירים את המחיצות ומתערבים זב"ז — הרי זה ענין שלהם; אבל בנוגע לבני', "עם קרובו"¹¹⁸ — אומר הקב"ה ש"והפליתי גו'" היא גזירה! — על כל הענינים ניתנה לכם בחירה חפשית, אבל זו היא גזירה ש"מתקיימת בתחתונים".

יט. אלא מאי? — כאמור לעיל שיש אלו שזכו ועוסקים כבר לבטל את הגזירה,

(112) ישע"י מט, יז.

(113) בהבא לקמן נכללו כמה פרטים

משיחת ש"פ וארא (המור"2).

(114) פרש"י וארא ח, יז.

(115) שמור"ר פי"א, ג.

(116) שמואל"א טו, כט.

(117) תהלים קמד, ח"א.

(118) שם קמח, יד.

סופרים והן מפורשין על ידי הנביאים. שבתורה, זכור ושמור, ושנתפרשו על ידי הנביאים, כבוד ועונג, שנאמר וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד".

ו. וע"פ הידוע גודל הדיוק בדברי הרמב"ם ובשו"ע אדמו"ר הזקן — צריך להבין:

כיון שבפסוק נאמר "וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד", עונג תחילה ואח"כ כבוד — למה שינה הרמב"ם וכן אדמו"ר הזקן לכתוב "כבוד ועונג", כבוד תחילה ואח"כ עונג?

ויש לומר הביאור בזה — בפשטות:

זמן כבוד שבת מתחיל לפני הזמן דעונג שבת, כי, כבוד שבת מתחיל כבר בערב שבת, כמבואר ברמב"ם ושו"ע אדה"ז כמה ענינים של כבוד שבת שזמנם בערב שבת¹⁷, משא"כ עונג שבת אפשר לקיימו רק בשבת עצמו.

וכיון שדברי הרמב"ם ואדמו"ר הזקן הם דינים בנוגע למעשה בפועל, לכן, נאמרו הדברים על הסדר כפי שבאים במעשה בפועל: לכל לראש ענין הכבוד, שמתחיל כבר בערב שבת, ואח"כ ענין העונג שהוא בשבת עצמו (אע"פ שבכתוב נאמר תחילה "וקראת לשבת עונג" ואח"כ "לקדוש ה' מכובד" — כיון שהעיקר הוא "וקראת לשבת עונג", וזהו גם הטעם על "לקדוש ה' מכובד").

ז. והנה, אע"פ שיסוד דברי אדמו"ר הזקן בשו"ע הוא בדברי הרמב"ם, מ"מ, ישנם כמה שינויים שאדמו"ר הזקן משנה מדברי הרמב"ם, שזה גופא הו"ע של הלכה והוראה, חלק מהשו"ע.

ומהשינויים העיקריים:

הרמב"ם כותב "ארבעה דברים נאמרו בשבת .. זכור ושמור .. כבוד ועונג", ואילו אדמו"ר הזקן כותב רק "שני דברים .. כבוד ועונג".

ויש לומר הביאור בזה — עכ"פ בדרך אפשר:

דברי הרמב"ם הנ"ל הם בפרק האחרון של הלכות שבת, והם בדוגמת "סך-הכל", היינו, שלאחרי שנתבארו בארוכה כל פרטי הלכות שבת, כל ל"ט המלאכות ("אבות מלאכות ארבעים חסר אחת"¹⁸) וכו', אזי בא ה"סך-הכל" מכללות ענין השבת, ולכן חשיב כל ה"ארבעה דברים (ש)נאמרו בשבת", ומקדים תחילה "שנים מן התורה .. זכור ושמור", ואח"כ "שנים מדברי סופרים והן מפורשין ע"י הנביאים .. כבוד ועונג".

משא"כ דברי אדמו"ר הזקן הנ"ל הם בהתחלת הלכות שבת,

(17) ראה — לדוגמא — רמב"ם שם (18) שבת עג, א (במשנה).

ה"ד"ו. שו"ע אדה"ז סרמ"ט ס"ה. סר"ג ס"ד.

ומתחיל על הסדר, שמבאר תחילה את עניני השבת השייכים גם לערב שבת (ועד לדינים ששייכים כבר ג' ימים קודם השבת, כמו דין המפליג בספינה שנתבאר בסימנים הראשונים¹⁹),

ולכן כותב רק "שני דברים נתפרשו בשבת .. כבוד ועונג", ששניהם שייכים גם לערב שבת — לא מבעי כבוד שבת שזמנו מתחיל בערב שבת (שלכן מקדימו לעונג, היפך סדר הכתוב, כנ"ל), אלא גם עונג שבת שזמנו בשבת עצמו, הרי כדי לענג את השבת דרושה ההכנה בערב שבת²⁰, ועד כדי כך, שהענין דעונג שבת נוגע (לא רק ליום ששי, אלא) גם ליום רביעי (והרי עומדים עתה בהתחלת יום הרביעי) שנקרא בגמרא²¹ "מעלי יומא קמי שבתא" — כמו בדין המפליג בספינה, ש"אין²² מפליגים בספינה בפחות משלשה ימים קודם השבת .. משום עונג שבת" ("כדי שתתישב דעתו עליו קודם השבת"²³), "לפי שכל המפליגים .. יש להם בכל ג' ימים הראשונים צער ובלבול וכו' ואם יפליג פחות מג' ימים קודם השבת לא יהי' לו עונג בשבת".

ח. ועוד חילוק בין דברי אדמו"ר הזקן בשו"ע לדברי הרמב"ם: בנוגע לכבוד ועונג — כותב הרמב"ם שהם "מדברי סופרים והן מפורשין על ידי הנביאים", היינו, שאינו מחלק בין דברי סופרים לדברים שנתפרשו ע"י הנביאים.

ואילו אדמו"ר הזקן מחלק ביניהם:

לכל לראש כותב שכבוד ועונג "נתפרשו .. ע"י הנביאים",

ומוסיף ענין שלא נזכר בדברי הרמב"ם — ש"עיקרן מן התורה, שהשבת הוא בכלל מקראי קודש, שנאמר²⁴ וביום השביעי שבת שבתן מקרא קודש וגו', ומקרא קודש פירשו חכמים לקדשו ולכבדו בכסות נקי' ולענגו בעונג אכילה ושתי'",

ואח"כ ממשיך: "וי"א שמקרא קודש הוא לקדשו באיסור עשיית מלאכה, אבל הכבוד .. והעונג בשבת הן מדברי סופרים".

והיינו, שבנוגע ל"דברים שנתפרשו ע"י הנביאים" יש לבאר כב' אופנים²⁵: (א) כדברי הרמב"ם — שהם דברי סופרים (כלשון הרמב"ם "שנים מדברי סופרים והן מפורשין על ידי הנביאים"), (ב) כדברי אדמו"ר

(19) סי' רמח.
 (20) ראה שו"ע אדה"ז סר"ג בקו"א (ב).
 (21) פסחים קו, סע"א.
 (22) שו"ע או"ח סרמ"ח ס"ב. שו"ע פ"ג ה"ו.
 (23) רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ג.
 (24) אמור כג, ג.
 (25) ראה כסף משנה לרמב"ם הל' חנוכה

כך, שלא זו בלבד שלא עוזרים לבטל את הגזירה, אלא רוצים שתימשך רח"ל יום נוסף — שהרי ביטול הגזירה הוא דבר ודאי ללא כל ספק, וכנ"ל מפירוש רש"י ש"שכינתי בשמים (ואעפ"כ) גזירתי מתקיימת בתחתונים", הגזירה ד"והפלה הוי" ב"ן יהודים לאינם יהודים, הקשורה עם מ"ש "לא נפלאה היא ממך".

טז. ובדרך-אגב — יש כאן ביאור שמתרץ "קלאץ-קשיא":

מדוע רק במכת ערוב נאמר "והפליתי גו'" — הרי לפני"ז היו מכות דם צפרדע וכינים, ואעפ"כ לא נאמר בהם "והפלה ה'" בין בני" למצרים? בנוגע לפירוש רש"י — שאינו מתעכב על שאלה זו — הנה הפירוש הפשוט הוא (כפי שיתבאר בעז"ה בשבת¹⁰⁶) שרש"י סובר שבמכות דם צפרדע וכינים אכן לא ה' הענין ד"והפלה"; אבל רוב המפרשים¹⁰⁷ (ובעיקר — פוסקים) סוברים שבשום אופן אי אפשר לומר כן, כיון שזהו היפך הדין וכו' וכו'.

ועד למ"ש בתשובת הרדב"ז הידועה¹⁰⁸, שמביא דעת האבן עזרא¹⁰⁹ ש"מכת הדם והצפרדעים והכנים היתה כוללת המצריים והעבריים כו' (אלא ש)אלה השלש מעט הזיקו", וכותב: "אסור להאמין דבר זה"! וכן משמע בפירוש המשניות להרמב"ם על מאמר המשנה¹¹⁰ "עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים", שה"עשרה נסים" הם "הנצלם מן ה' מכות, והיות כל מכה ומכה מיוחדת במצרים ולא בישראל" (מלבד מכת כנים ש"היו נמצאים אצלם ולא היו מצערים אותם").

ועפ"ז אינו מובן: למה לא נאמר "והפליתי גו'" במכות שלפנ"ז, ורק במכת ערוב צריך הכתוב לחדש ענין זה?

יז. והתירוץ לזה — שמבאר גם את המצב בזמן הזה:

במשך אלפי שנים נמצאים בני" בגלות איום ונורא, חושך כפול ומכופל. ואעפ"כ, לא נפל בדעתו של אף בשר-ודם להרוס את המחיצות שבין בני" לגויים. — היו כל מיני גזירות אימות שאין להעלותם כו', ועד שהיתה גם "מכה אשר לא כתובה בתורה"¹¹¹; אבל גזירה כזו — עד לפני שנתיים לא היתה!

ולכאורה: למה דוקא עכשיו נתחדשה גזירה כזו? — הרי תמיד

(106) שיחת ש"פ וארא ס' (לקמן ע' ..).
 (107) הובאו בתו"ש וארא ז, יז, ח, יג.
 (108) ח"א סי' תתיג.
 (109) וארא ז, כד. וראה שם, כט.
 (110) אבות פ"ה מ"ד.
 (111) ע"פ לשון הכתוב — תבוא כח, סא.

ישנם אלו שלעת-עתה לא זכו רח"ל לכך; וישנם אלו שלא זכו עד כדי כך שהם מבלבלים רח"ל את ענין הביטול!

ועד להמצב שנעשה בחוג מסויים — ע"פ מארז"ל¹⁰³ "כל המיצר לישראל נעשה ראש" — שכיון שהוא מקווה להיות פעם "ראש", ובשביל זה צריך לעשות דבר-מה כדי למצוא חן בעיני חבריו, ולכן עליו לפתוח ב"מלחמה" עם ליובאוויטש, שעי"ז יהי "מיצר לישראל", ובמילא יש לו הבטחה ש"נעשה ראש", שלכן יושיבו אותו על כסא גבוה יותר וכו'.

אך על זה מועיל מ"ש רבינו הזקן לחסידים בנוגע למאסר שלו¹⁰⁴, שלא תיפול רוחם ולא יתפעלו כו' מזה שמתקיפים אותם ומריבים עמהם, שהרי רואים שהטענות שלהם הם דברי שקר, ובמילא צריכים לשמוח מזה.

וע"ד שמצינו בימי אחשוורוש, שהקדמת ה"אגרות הראשונות", שראו שהם "דברים בטלים" שאינם אמת כו', הועילה שלא יתפעלו גם מהאגרות השניות¹⁰⁵.

ובנוגע לעניננו:

כאשר באים ואומרים שיש טענה פלונית, וידיעה מסויימת אינה נכונה ואינה מבוססת — עזר הקב"ה שכמה שבועות לפני יצאו בפירסום גלוי לעין כל שזהו היפך האמת: לפני חדשיים לערך היתה הצהרה שאין בכלל פסק-דין של הרבנות-הראשית, ואילו לאחרונה אמרו בעצמם — אלו שנלחמים עכשיו עם ליובאוויטש — שהפסק-דין של הרבנות-הראשית הי' לפני שה"חוק" עבר ב"כנסת" ...!

ובמילא יודעים כבר עד כמה יכולים להתחשב עם כל ההצהרות והמלחמות, ולכן לא צריך לקחת ללב.

צריכים לקחת ללב את העובדה, שישנו יהודי שלכאורה הי' צריך לרצות שתהי' לו זכות לתת יד לביטול ענין שמהוה חתירה רח"ל תחת הקיום של 14 מיליון יהודים,

— מעולם לא נזדמנה לו זכות שכזו, להיות אחד מאלו שיבטלו גזירה שמעמידה בסכנה את הקיום של כלל ישראל (אף שלא יוכל לבטלה לבדו, כי אם ע"י סיוע כו'). וצריכים לומר קאפיטל תהלים, כדי שכולי האי ואולי יזכה להיות מאלו שיסייעו לבטל את הגזירה —

ואעפ"כ, הנה לא זו בלבד שלעת-עתה לא זכה לכך, אלא עוד זאת, שהוא מעמיד אחרים (שרוצים להתחנף אליו) שיאמרו היפך האמת וכו',

103 גיטין נו, סע"ב. וש"נ. איכ"ר פ"א, 104 ראה אג"ק שלו ע' של ואילך. וראה לא. יל"ש תצא רמז תתקלג. ועוד. גם ת"מ חס"ג ע' 396. וש"נ. 105 ראה מגילה יב, ב.

הזקן — ש"עיקרן מן התורה", ורק לדעת ה"יש אומרים" "הן מדברי סופרים", ולא ענין שעיקרו מן התורה, ככל פרטי החילוקים בנגלה דתורה בין דבר שיש לו עיקר מן התורה לדבר שכולו מדברי סופרים²⁶.

ויש להאריך בכל זה, אבל אין כאן המקום — כיון שנזכר רק כללות הענין, בקשר לה"מראי מקומות וציונים" לשו"ע אדמו"ר הזקן שהגיעו בהשגחה פרטית ביום ההילולא.

ט. ויהי רצון אשר בעמדנו ביום ההסתלקות-ההילולא,

— וכמ"ש בהקדמת הרבנים בני הגאון המחבר גודל הפלאת ענין ההסתלקות שהיתה "אחר שהתפלל תפלת ערבית והבדלה בדעת צלולה ומיושבת ובדביקות נפלאה במוצאי ש"ק כו'" —

הנה זכותו של בעל ההילולא יגן עלינו [וכידוע שיחת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²⁷ בנוגע לעניני ההנהגה ביום ההילולא, שאין זה משום שהוא זקוק אלינו, אלא אנו זקוקים להזכות שלו, שזכותו יגן עלינו] בתוך כלל ישראל,

ועד — "כן תגן על עמך ישראל בשלומך"²⁸, ע"י "ופרוש עלינו סוכת שלומך"²⁹, בגאולה האמיתית והשלימה, שאז יקויים מ"ש³⁰ "כצפרים עפות כן יגן ה' צבאות גו'", ואז "יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו להוי' בהר הקודש בירושלים"³¹, בקרוב ממש, ע"י גילוי פנימיות התורה יחד עם נגלה דתורה, "שני אור", כפי שבאים בתיבה אחת ושם אחד, ובאופן ד"מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"³².

* * *

י. בהמשך להמבואר לעיל (במאמר³³) אודות הענין ד"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב"³⁴ — הנה כשם שיש חילוקים בין האבות, יש גם חילוקים בין אבות החסידות, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי והצמח צדק:

אברהם אבינו נקרא "האדם הגדול בענקים"³⁵, ועל ידו נעשה אור

26 ראה אנציק' תלמודית ערך דברי סופרים ס"ה (כרך ז ע' צח ואילך). וש"נ. 27 ראה לקו"ד ח"א מ, רע"ב. 28 נוסח ברכת שופרות ותפלת מוסף דר"ה. 29 נוסח תפלת ערבית דשבת ויו"ט. 30 שם כז, יג. 31 ראה רמב"ם הל' מלכים בסופן. 32 לעיל ע' ... ואילך. תו"מ סה"מ טבת ע' רלח ואילך. 33 ריש פרשתנו (וארא). 34 יהושע יד, טו. וראה ב"ר פי"ד, ו. 35 ישע"י לא, ה.

בעולם, כמארז"ל³⁶ שלפני אברהם הי' "העולם מתנהג באפילה" — "העולם" דייקא, והיינו, שאין הכוונה שלפנ"ז לא היו צדיקים ח"ו, שהרי היו חנוך ומתושלח ולמך וכו', אלא שהי' "העולם מתנהג באפילה", ולאח"ז היתה פעולתו של אברהם בעולם, כמ"ש³⁷ "ויקרא" — "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא"³⁸ — שם אברהם בשם הוי' א-ל עולם", לא רק "א-ל העולם", אלא "א-ל עולם"³⁹, שאלקות ועולם היינו הך, כיון ש"אין עוד מלבדו"⁴⁰, ועד שיורגש כן גם בעולם (שהרי גם לפני"ז הי' אמיתית הענין באופן כזה, ופעולתו של אברהם היתה לסלק מהעולם את האפילה)

ועד"ז בנוגע לאדמו"ר הזקן — "האדם הגדול בענקים", הראשון שבתור נשמה חדשה⁴¹ יסד והנהיג את הענין של תורת החסידות, גילוי פנימיות התורה באופן ד"יפוצו מעינותיך חוצה"⁴².

ולאח"ז בא אדמו"ר האמצעי — בדוגמת יצחק, שאף שנאמר בו⁴³ "ויגדל גו' עד כי גדל מאד", ועד ש"זבל פרדותיו" הי' שוה יותר מ"כספו וזהבו של אבימלך"⁴⁴, הרי כללות הנהגתו היתה בקו של גבורה, כמ"ש⁴⁵ "פחד יצחק הי' ליי", ועד"ז בנוגע לאדמו"ר האמצעי, שבזמנו הי' המצב בגשמיות כפשוטו (לא באופן של התפשטות ועשירות, אלא) בדוחק גדול ביותר⁴⁶.

ועד"ז אפילו בנוגע לתורת החסידות — כמבואר בשיחה הידועה⁴⁷ שהחילוק בין אדמו"ר הזקן לאדמו"ר האמצעי הוא בדוגמת החילוק בין חכמה לבניה, והרי חכמה היא בקו הימין — ענינו של אברהם, ובניה היא בקו השמאל, קו הגבורה — ענינו של יצחק.

ולאח"ז ישנו ענין הדעת — ענינו של יעקב, כמ"ש⁴⁸ "עדות ביעקב", "עדות" מלשון "דעת"⁴⁹ — שמחבר שני הקוים (והעיקר — שהוא קו בפני עצמו שעולה עד פנימיות הכתר⁵⁰), והו"ע החיבור של תושב"כ ותושבע"פ, וכן החיבור של תורת הנגלה ותורת החסידות בגלוי

(45) ויצא לא, מב.

(36) שם פ"ב, ג.

(46) ראה גם תו"מ חנ"ד ע' 296. וש"נ.

(37) וירא כא, לג.

(47) ראה סה"ש תרצ"ו ס"ע 141. תרצ"ז

(38) סוטה י"ד, סע"א ואילך.

ע' 215. תרצ"ט ע' 322. תשי"ב ריש ע' 19.

(39) ראה לקו"ת תבוא מב, ד, מג, ג. ובכ"מ.

תשי"ה ע' 60. וראה גם אג"ק אדמו"ר

(40) ואתחנן ד, לה.

מהוריי"צ ח"ט ס"ע תטז.

(41) ראה סה"ש תשי"ו ריש ע' 22. וש"נ.

(48) תהלים עח, ה.

(42) ראה סה"ש תורת שלום ס"ע 112

(49) ראה אוה"ת ר"פ תולדות. וראה גם

ואילך.

תו"מ חמ"א ריש ע' 296. וש"נ.

(43) תולדות כו, יג.

(50) ראה תו"מ סה"מ תשרי ס"ע קכב.

(44) פרש"י עה"פ — מב"ר פס"ד, ז

וש"נ.

(הובא בתוס' ב"ב פה, א).

כמ"פ⁹⁴ שבכל אחד מישראל יש ניצוץ ממשיח, ע"ד שמשיהו הוא נשמה כללית שכוללת נשמת כל אחד מישראל.

יד. ועוד ענין ב"המעשה הוא העיקר" — ענין ההבדלה בין ישראל לעמים, שזהו ענין שהזמן גרמא, וקשור גם עם פרשת השבוע.

ובהקדמה — שאע"פ שהמסופר בפרשת השבוע הי' קודם מ"ת, ואילו הענין ד"אתה בחרתנו מכל העמים" קשור עם מ"ת (כמ"ש רבינו הזקן בשו"ע הלכות ק"ש⁹⁵: "כשיאמר ובנו בחרת יזכור מתן תורה"), הרי עוד לפני מ"ת נאמר כבר בפרשתנו⁹⁶ "והפליתי גו' בין בני למצריים (גויים).

ובפירושו רש"י על הפסוק (כמדובר כמ"פ⁹⁷ שלכל לראש ענינו של רש"י לפרש "פשוטו של מקרא", ולאח"ז יש גם "יינה של תורה" וכל הענינים שבינתיים) — אינו מסתפק בפירושו תיבת "והפליתי": "והפרשתי, וכן והפלה ה'" (שנאמר בהמשך הפרשה⁹⁸), אלא מביא ראי' גם מחומש דברים: "וכן לא נפלאת היא ממך⁹⁹, לא מובדלת ומופרשת היא ממך" (אף שלכאורה מספיקה ראי' אחת, ומהו הצורך בראי' נוספת) — כי, מ"ש "לא נפלאת היא ממך" קאי על התורה¹⁰⁰, ובזה מרומז שהענין שמבדיל בין ישראל לעמים ("והפליתי גו'") הוא ההלכה בתורה שפוסקת מי הוא יהודי ומי לא!

וכאשר מתחילים להתווכח על זה — מביא רש"י מ"ש בהמשך הכתוב⁹⁶: "למען תדע כי אני הוי' בקרב הארץ", ומפרש: "אע"פ ששכינתי בשמים גזירתי מתקיימת בתחתונים", כך, ששום דבר לא יועיל! — הקב"ה הבדיל בין ישראל לעמים אפילו קודם מ"ת, ועאכ"כ במ"ת, שאז נתקבצו כל האומות כולם ואמרו "ה' עוז" — "אין עוז אלא תורה"¹⁰¹ — לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום"¹⁰², ואז "הפלה הוי'" בין ישראל ובין העמים, וענין זה הוא באופן ש"אע"פ ששכינתי בשמים, גזירתי מתקיימת בתחתונים" — שזה יהודי וזה אינו יהודי!

ואף שישנם כאלו שרוצים להתווכח וכו', באמרם טעמים והסברות ואמתלאות — הרי זהו הפסק, וכן יקום!

טו. אלא שישנם אלו שזוכים ליטול חלק בביטול הגזירה האיומה;

(94) ראה גם תו"מ חס"ד ע' 67. וש"נ.

(99) נצבים ל, יא.

(95) ס"ס ס"ד.

(100) ראה דבר"ר פ"ח, ר"ז.

(96) וארא ח, יח.

(101) מדרש תהלים עה"פ. ועוד.

(97) ראה גם תו"מ שם ע' 268. וש"נ.

(98) ט, ד.

(102) תהלים כט, יא. זבחים קטז, א. ספרי

ברכה לג, ב.

ועד ש"נלכה" לקבל פני משיח צדקנו, ובקרוב ממש.

* * *

יג. במשך כל השנה, החל מחמשה עשר בשבט⁸⁵, מדובר אודות "כיבוש" העולם ע"י תורה.

וכמדובר לעיל במאמר⁸⁶, שבהקדמה לזה צ"ל ענין התפלה, שזהו הענין ד"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב"⁸⁷, שהרי "תפלות אבות תקנום" (כמבואר בגמרא ובמדרשים⁸⁷), אבל לאח"ז באים להתכלית — "אני הוי"⁸⁸, דקאי על הענין של מתן תורה, שאז נאמר⁸⁹ "אנכי הוי" אלקיך". ולכן, הנה אע"פ שמסופר ע"י רבותינו נשיאינו⁹⁰ שכאשר נודע לרבינו הזקן אודות מעזריטש ווילנא, אמר (בגלוי), שטעם הליכתו למעזריטש הוא בגלל שזהו המקום שבו לומדים איך להתפלל (כיון שאיך ללמוד הרי הוא יודע כבר), הרי התוצאה מזה בגלוי היתה ענין התורה — תורת החסידות.

ואע"פ שתורת החסידות כוללת גם עבודת התפלה באופן נעלה ביותר, ועד להמכתב המרעיש של רבינו הזקן (שכבר נדפס בכ"מ⁹¹) ש"האומרים תפלה מדרבנן לא ראו מאורות מימיהם" — הנה בגלוי הרי זה הענין של תורת החסידות, אלא שא' הענינים שהלימוד מביא לידי מעשה הוא גם ההידור בענין התפלה ובעבודת התפלה.

ובהתאם לכך, הנה כשמחפשים ענין של "בפועל" ו"בכך" מענין הזכרון בקשר ליום זה — הרי זה צריך להיות בשני ענינים: ענין לימוד החסידות וענין נתינת הצדקה, שני הענינים שבעל ההילולא עסק בהם מתוך חיות ולהט⁹².

ו"המעשה הוא העיקר"⁹³ — לקבוע עתים בתורת בעל ההילולא, ואלו שיש להם כבר קביעת עתים — יוסיפו בזה, והעיקר — להוסיף באיכות, בהתלהבות חיות ואור, ועד לאופן שכל אחד נעשה בבחינת "ארון הקודש", כלי לקבל בחי' "קדש" מלה בגרמי, ובמילא נעשה גם "מאור לישראל" ו"משיח הוי" (כמוזכר לעיל (סי"א)) — כמדובר

(85) דאשתקד ס"ב (תו"מ חס"ג ע' 186) (89) יתרו כ, ב.
 (86) וראה גם... ואילך. תו"מ סה"מ טבת (90) ראה סה"ש תש"ח ע' 197. וראה גם ע' רמ ואילך. (91) אג"ק שלו ע' לד. וש"נ.
 (87) ברכות כו, ב. וראה ירושלמי שם פ"ד (92) ראה גם תו"מ חנ"א ע' 317. חנ"ב ע' ה"א. ב"ר פס"ח, ט. (93) אבות פ"א מ"ז.
 (88) וארא ו, ב"ו.

(באופן של נגלה)⁵¹, כפי שרואים במאמרי הצ"צ בגלוי⁵² (והרי ענין הגילוי הוא ענינה של "תורה אור"⁵³).

וכן הוא גם בנוגע לענין ד"ששים המה מלכות"⁵⁴ שנתבאר לעיל במאמר³³ — שענין זה הוא ממאמרי אדמו"ר הזקן⁵⁵, וישנו באריכות גם במאמרי אדמו"ר⁵⁶ האמצעי⁵⁷ ובמאמרי הצמח-צדק⁵⁸.

*

יא. בנוגע להסתלקות של רבינו הזקן בכ"ד טבת — ישנו הלשון של הצ"צ שכתב באופן שיגיע גם לדורותיו אחריו, כפי שנדפסו עתה⁵⁹ בסוף ה"פסקי דינים" של הצ"צ שורות אחדות בכתב-יד קדשו, וז"ל: "במוש"ק דשמות כ"ג אור לכ"ד טבת. . נשבה ארון הקודש מאור ישראל משיח ה' ונתבקש כו"⁶⁰.

[ומוסיף שם שההסתלקות היתה "כחצות שעה י"א" — שזהו ביאור נוסף להקישור של ההסתלקות עם השבת שלפנ"ז, אף שכ"ד טבת שייך לכאורה למעת-לעת של יום ראשון, כי, ההסתלקות היתה בלילה, ובפרט קודם חצות לילה, וידוע⁶¹ בכמה דינים שהזמן שעד חצות לילה של מוצאי שבת יש לו שייכות מיוחדת ליום השבת].

ולהעיר, שהלשון "ארון הקודש" נזכר גם בהקדמת בני המחבר לשו"ע, ועד"ז יש עוד לשונות בכמה מקומות; אבל כאן נאמרו ג' לשונות ביחד בקשר לענין ההסתלקות, ובסדר זה: "ארון הקודש מאור ישראל משיח ה'".

ויש לומר הביאור בג' לשונות אלו בדרך אפשר — ובהקדמה:

"ארון הקודש" — ענינו הוא כלי לקודש. ולהעיר, שבענין הארון גופא מצינו כמה לשונות: "ארון הברית", וגם "ארון הקודש", ובכל המקומות ענין ה"ארון" הוא הכלי לדבר מסויים — ל"ברית" או ל"קודש".

ונוסף לזה ישנו הענין ד"מאור ישראל" — שגם הוא בשביל "ישראל", אבל זהו "מאור לישראל".

(51) ראה אוה"ת שם קמה, ב. (57) תו"ח שמות יב, סע"א ואילך.
 (52) ראה גם תו"מ חס"ב ריש ע' 387. וש"נ. (58) אוה"ת שמות ע' יב ואילך.
 (53) משלי ו, כג. (59) תאריך ה"פתח דבר" — י"ט כסלו, ה'תשל"ב.
 (54) שה"ש ו, ח. (60) ראה גם שיחת ש"פ שמות, כ"ג טבת, מבה"ח שבט תשכ"ו ס"ח (תו"מ חמ"ה ע' 338). וש"נ.
 (55) תו"א שמות מט, ב ואילך. מאמרי אדה"ז תק"ע בתחלתו.
 (56) נוסף על פעולתו (יחד עם אחיו, בני הגאון המחבר) בנוגע לשו"ע של רבינו הזקן — להדפיסו באופן שהעולם יוכל להשתמש בו. (61) ראה שעת' לשו"ע אר"ח ס"ש (בשם האריז"ל). וראה גם תו"מ חנ"ו ע' 300. וש"נ.

ונוסף לזה ישנו הענין ד"משיח הוי" — שזהו לשון בתנ"ך בנוגע לשאול⁶² ובנוגע לדוד⁶³, ופירושו הפשוט, שזהו ענין של משיחה שנעשה ע"י הקב"ה, ולכן נקרא בשם "משיח הוי".

והענין בזה⁶⁴:

"ארון (הקודש)" — מבואר בלקו"ת⁶⁵ ש"הארון הוא בחי' בינה, שהוא הכלי לבחי' חכמה (תורה), שהיא חכמתו של הקב"ה. ובפרט שנקרא "ארון הקודש", ו"קודש" קאי על חכמה, "מלה בגרמי"⁶⁶, נקודה בהיכלי".

ו"מאור ישראל" — הנה "מאור" הו"ע החכמה, אלא שאין זו מדרגת החכמה כפי שהיא בבינה, שזהו ענין של "אור", אלא כפי שהחכמה היא בקדמות השכל, שזהו ענין ה"מאור" (וכפי שמצינו בגמרא⁶⁷ בנוגע לר"מ, "שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו", ולכן נקרא בשם "מאיר").

וזהו גם הדיוק "מאור ישראל" — שה"מאור" הוא לא ליעקב, או "מאור" לעולם, כמו "שני המאורות הגדולים" שענינם "להאיר על הארץ"⁶⁸ ו"לדרים עלי"⁶⁹, אלא "מאור" ל"ישראל" — שבכללות קאי "ישראל" על בחי' ז"א (אף שבפרטיות יותר יש כמה דרגות ב"ישראל", עד לדרגא הכי נעלית ד"ישראל סבא"), וה"מאור" שלו הו"ע החכמה.

והענין הכי נעלה הוא "משיח הוי" — שהרי אין משיחה אלא למלכים או לכהן גדול⁷⁰, וכללות ענין המשיחה קשור עם ענין הכתר, ועד שאחד מאופני המשיחה הוא כעין "עטרה" ו"יָרֵךְ"⁷¹, ובכל אופן אין זה ענין של הבנה והשגה.

ונמצא שהסדר בזה הוא מלמטה למעלה: "ארון הקודש" — ענין הבינה. למעלה מזה — "מאור ישראל", ענין החכמה. ולמעלה מזה — משיח הוי, ענין הכתר.

וזהו גם הענין של חכמה בינה ודעת — כי, בסדר ההליכה מלמטה למעלה, הנה כאשר הדעת עולה למעלה, ה"ה למעלה מחכמה ובינה — במקום הכתר⁷².

ועפ"ז יש לבאר בדרך אפשר הקישור של ג' לשונות אלו עם ענין ההסתלקות של אדמו"ר הזקן מייסד תורת חסידות חב"ד — כי, עליית

(62) שמואל-א כד, ז. ועוד.

(63) שמואל-ב יט, כב.

(64) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 33 הערה 3

(65) משיחה (ז).

— פ"א ה"ז.

(66) ראה הלי' כלי המקדש שם ה"ט.

(67) ראה תו"מ חל"ו ע' 164. וש"נ.

(68) עירובין יג, ב.

הנשמה מלמטה למעלה בעת ההסתלקות היא באופן שמסתלק הענין ד"ארון הקודש" (בינה), ולמעלה מזה — "מאור ישראל" (חכמה), ולמעלה יותר — "משיח הוי" (דעת שעולה במקום הכתר).

יב. והנה, ענין הסתלקות של צדיקים בכלל ושל נשיאי ישראל בפרט, הוא ע"ד הענין ד"אסתלק יקרא דקוב"ה"⁷³, שאין זה ענין של הסתלקות והעלם ח"ו, אלא ענין של גילוי נעלה ביותר, שלכן יכול לבוא דוקא באופן שנקרא בשם "אסתלק יקרא דקוב"ה"⁷⁴, ועד"ז בנוגע לצדיקים בכלל ש"דומין לבוראם"⁷⁵, ובפרט נשיאי ישראל ש"לא יעזבו צאן מרעיתם"⁷⁶.

וכיון שכן, הרי פשוט ומובן ומושכל לכל אחד ואחת, שהשפעתו וברכתו ודבריו של בעל ההילולא קיימים לעד ונמשכים עד למטה מטה מעשרה טפחים — להמשיך ברכת ה' בעבודתו בקודש של כל אחד ואחד, בנתנו "דרך ארוכה וקצרה" שיהי' "קרוב אליך הדבר מאוד בפין ובלבבך (ועד) לעשותו"⁷⁷.

ובאופן שיומשך בפועל — "בחוקותי תלכו", "שתהיו עמלים בתורה", ולימוד המביא לידי מעשה — "ואת מצוות תשמרו"⁷⁸.

ואז — "ונתתי גשמיכם בעתם"⁷⁹, כידוע פתגם בעל ההילולא⁸⁰, שהקב"ה נותן לבני גשמיות — "גשמיכם"⁸¹, והם עושים מהגשמיות — רוחניות.

וכל זה — מתוך שמחה וטוב לבב,

— וכמנהג החסידים⁸² שיום ההילולא נעשה ענין של שמחה וטוב לבב —

והשמחה פורצת כל הגדרים⁸³, וממשיכה את התורה וההוראה של בעל ההילולא, ש"נלכה באורחותיו" באופן ד"נצח סלה ועד"⁸⁴,

(73) זח"ב ככה, ב.

(74) ראה ד"ה באתי לגני תשי"א פ"ז (תו"מ ח"ב ע' 200 ואילך). וש"נ.

(75) ב"ר פט"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג. ועוד. (81) ראה כש"ט סוסר"ז. וראה גם תו"מ חס"ג ע' 189. וש"נ.

(82) ראה גם תו"מ חס"ד ע' 174. וש"נ.

(77) נצבים ל, יד. וראה ב"דף השער" (83) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(78) ר"פ בחוקותי ובתו"כ ופרש"י. (84) עירובין נד, א. וראה תניא אגה"ק

(79) שם, ד.

סד"ך (קמו, א).